

Torsdag med THORS

En frågeställare säger: "De flesta rikssvenskar (teaterfolk som Jarl Kulle, politiker som Palme och Fäldin — och t.o.m. Carl Gustaf) använder i talspåk formen **stog** som imperfekt av stå. Alltså stå - stog. Är det så, att slå - slog, dra - drog är orsaken?"

Det stämmer att **stog** är mycket vanligt i rikssvenskt talspråk. Dess uppkomst beror just på det som frågeställaren antyder: analogi med de vanliga **slog**, **drog** och **tog**. En lustig tillfällighet är att professor Bertil Molde vid Svenska språknämnden i Stockholm skrev om **stog** i nämndens tidskrift "Språkvård" strax före nyår. Molde säger, att "**stog** måste anses vara en fullt tillätlig talspråksform", men han säger också klart ifrån, att "i normalt skriftspåk är dock **stod** den enda korrekta och lämpliga formen".

Talspråksformen **sto**, som är allmän hos oss och också förekommer i södra Sverige, bör på samma sätt anses tillätlig i tal, men får inte förekomma i vanligt skriftspråk.

Eut, evt och öjt

Samme frågeställare tar upp uttalet av **terapeut** och **farmaceut**.

De båda orden har i Sverige uttal av sista stavelsen som /evt/, ibland /eft/. Hos oss uttalas väl **farmaceut** normalt med /öjt/, medan sista stavelsen i **terapeut** vacklar mellan /öjt/ och /eut/. Det rikssvenska uttalet /evt/ beror väl på en viss motvilja mot diftonger och har kanske utvecklats i forna tiders klassiska skolor; orden har nämligen grekiskt ursprung. Uttalet /eft/, som frågeställaren har hört i Sverige, påminner om det nygrekiska, men kan också ha uppstått i Sverige: före t är det lättare att uttala f än v.

Uttalet "farmasöjt", som kan anses vara rotfäst hos oss, är väl ursprungligen tyskt. Vad **terapeut** beträffar, skulle jag föredra uttal enligt skrivsättet, alltså med /eut/. Det finns ingen orsak att försöka införa det rikssvenska uttalet med /vt/.

Billigt pris

En annan frågeställare säger: "På den tiden jag gick i Hanken (Han-

delshögskolan) fick vi lära oss att ett pris inte kan vara **billigt**. Har den regeln ändrats?"

Givetvis är det egentligen en vara, ett hus osv. som är dyrt, billigt men vanligt (och korrekt) språkbruk talar också om **billiga priser**, **dyra priser**. Vad **billiga priser** angår, kan uttrycket vara nedärvt från den tiden då **billig** betydde "rimlig, rättvis". Ett minne av den ordbetydelsen är uttrycket "något är rätt och billigt" — det är ju inte priset, utan rättmätigheten som åsyftas. Betydelsen "icke dyr" fick **billig** först under förra hälften av 1800-talet.

En tredje frågare undrar: "Det är säsong för ordet **kylslagen**, som vi ideligen träffar på ibland — och som då uppenbart avses betyda **kylig**. Men det stämmer inte — eller hur?"

Kylslagen brukas egentligen om drycker, men används ibland också i uttryck som "kylslagen luft". Dessutom förekommer **kylslagen** inte sällan i överförd användning om människors uppträdande: hennes leende var **kylslaget** (dvs "kyligt").

Carl-Eric Thors